

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Дата _____

Клас _____

Урок 1. КОРОЛІВСТВО ГРАФІКИ

Мета (формувані компетентності): предметні: розширити знання про графіку як вид мистецтва; опанувати поняття за темою уроку («друкована графіка», «книжкова графіка», «оригінальна графіка», «екслібрис»; «емблема»); удосконалювати графічні навички; зацікавити художньою діяльністю; **ключові:** спілкування державною мовою (уміння усно та письмово висловлювати власну думку, тлумачити поняття та ін.); уміння навчатися впродовж життя (уміння сприймати й аналізувати інформацію, визначати головне, формулювати, складати алгоритм навчальної діяльності та дотримувати його, організовувати робоче місце, оцінювати результати роботи — своєї та однокласників); соціальні та громадянські (здатність працювати в групі (команді) на результат, досягати компромісів); загальнокультурну грамотність (здатність розуміти твори мистецтва, естетичний смак); екологічну грамотність і здоровий спосіб життя (здатність і бажання дотримувати здорового способу життя).

Оснащення: матеріали та інструменти (альбоми, графічні матеріали: олівці, гумки, воскова крейда, фломастери, гелеві ручки тощо), підручники, портрет Г. Нарбута та репродукції його творів, зразки творів книжкової графіки, роздавальний матеріал, кросворд, матеріали з методичного фонду вчителя.

Тип уроку: комбінований урок.

ПЕРЕБІГ УРОКУ*

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ**

Учитель. Любі діти! Знову запрошую вас до світу краси та творчості, який ми осягатимемо разом і, звісно, сподіваюся на ваші увагу, допитливість і фантазію. Кожному з вас бажаю цього навчального року бути *(наведені далі слова записано на дошці у стовпчик, перші літери слів підкреслено)*:

Успішним,
Самостійним,
Працьовитим,
Ініціативним,
Художньо здібним,
Уважним.

Отже, я вам бажаю *успіху!* Для успішної роботи пропоную об'єднатися у 4 групи.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Учитель. У 1-му та 2-му класах ми подорожували стежинами чарівної країни Образотворчого мистецтва, яка розкривала нам свої таємниці.

Робота в групах

♦ Завершіть речення, уміщене на картці своєї групи:

I група — «Ми вчилися помічати і розуміти... *(красу мистецьких творів, природи та предметів, людських облич і жанрових сцен)*»;

II група — Ми познайомилися з різними... *(матеріалами та художніми техніками)*»;

III група — «Ми опанували правила... *(зображення простору на площині, людського тіла у спокої та русі й багато іншого)*»;

* Кожний урок образотворчого мистецтва вчитель супроводжує демонструванням наочності.

** Тут і далі «Організаційний момент» передбачає привітання, перевірку присутності учнів і наявності в них матеріалів та інструментів, налаштування на активну роботу.

18. Установіть відповідність між афористичними висловами з Біблії та їх значеннями

- 1—Д сіль землі — найвидатніші представники певної спільної групи, класу; найважливіша частина суспільства
- 2—Г манна небесна — несподівано отримані життєві блага
- 3—А наріжний камінь — головна ідея, основа
- 4—Б Ноїв ковчег — надійний притулок

19. Установіть відповідність між літературознавчими термінами та їх визначеннями

- 1—Г притча — навчальна алегорична оповідь, у якій власне сюжет підпорядкований моралі твору
- 2—Б послання — віршований та публіцистичний твір, написаний у формі листа або звернення до конкретного адресата чи широкого загалу
- 3—А апокриф — твір середньовічної літератури релігійного спрямування, не визнаний церквою
- 4—В літопис — історичний твір, у якому розповідь про історичні події та факти подано в хронологічному порядку за роками

20. Установіть відповідність між прислів'ями і тими, хто їх промовляє у романі «Чорна рада»

- 1—Д Голодній кумі хліб на умі — Кирило Тур
- 2—А Два коти в одному мішку не помиряться — Брюховецький
- 3—Б Вовка скільки не годуй, а він усе в ліс дивиться — Гвинтовка
- 4—В Брехнею світ пройде, та назад не вернешся — Пугач

21. Чигирин, Канів, Умань, Черкаси, Корсунь — це місця дії у творі (записати автора і назву твору) *Т. Шевченка «Гайдамаки»*.

22. Творцем української художньої прози є *Г. Квітка-Основ'яненко*.

23. Устина — дівчина-кріпачка — це героїня твору (записати автора і назву твору) *Марка Вовчка «Інститутка»*.

24. Збірник житійних оповідань про подвижницьку, богоугодну діяльність ченців певного монастиря називають *патериком*.

25. Якою є мистецька спадщина Т. Шевченка-художника?

Т. Шевченко був не лише творцем «Кобзаря», але й художником (живописцем, академіком гравюри, одним з перших на той час офортистів України й Росії), який залишив велику мистецьку спадщину — понад тисячу творів.

Виконано їх у техніці олійного письма на полотні, а також аквареллю¹, сепією², тушшю, свинцевим, італійським олівцем³ і в техніці офорта³ на окре-

¹ *Акварель* — клейові фарби, що розводять водою.

² *Сепія* — натуральна або коричнева синтетична фарба, стійка щодо дії сонця й повітря.

³ *Офорт* — спосіб поглибленого гравірування на металі за допомогою кислот.

мих аркушах білого, кольорового й тонованого паперу різних розмірів, а також у п'яти альбомах.

Створені ним образи відзначаються невимушеністю, гармонійно-вишуканою композицією, дещо театральним живописом, намаганням дати психологічну характеристику людині. Часто автор мовою образотворчого мистецтва розвиває одну із сюжетних ліній літературного твору. Романтичний характер багатьох його полотен, яскрава поетизація, увага до побутових деталей мають виразні ознаки народності.

У перші роки навчання в Академії мистецтв він почав працювати в пейзажному жанрі. У завершених малюнках, етюдах і начерках пейзажі становлять майже половину мистецького доробку художника. Краєвиди, виконані в роки заслання, вважають найвищим досягненням тодішнього українського пейзажного мистецтва. У пейзажі «Вид з тераси Почаївської лаври» (1848), для прикладу, Т. Шевченко підкреслює прагнення людського погляду до подолання лінії горизонту. Рух у глибину картини передано зображенням жесту священика й різким перспективним скороченням парапету тераси з рядом декоративних ваз-«ліхтарів». Далі цей рух «підхоплюється» кронами тополь і підсилюється ритмічним чергуванням світлих і темних плям. Розгортання простору в далечінь співзвучне духовному самозаглибленню автора. Точно відтворене м'яке світло згасаючого дня спонукає до неспішних глибоких роздумів.

Новим словом у мистецтві побутового жанру стали твори «Катерина», «Селянська родина», «На пасіці». Жанрові композиції періоду заслання, присвячені побуту казахського народу («Казахський хлопчик розпалює грубку», «Казахи біля вогню»), дали підстави казахам вважати Шевченка своїм художником-побутописцем. У деякі із цих картин митець вводить автопортрет, підкреслюючи достовірність зображеного і глибоке співчуття долі казахського народу. Картини «Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці» та «Циганка-ворожка» відзначено срібною медаллю другого ступеня.

До жанру портрета Шевченко звертався протягом усього життя (понад 150 портретів). У відомому автопортреті зі свічкою (папір, офорт, акватинта⁴) привертає увагу розмаїтість технічних прийомів. Густим плетивом різної сили штрихів, об'єднаних шаром акватинти, художник показав, як морок відступає перед переможною силою світла. Обличчя модельоване прозорими перехресним штрихами, а вбрання — сіткою паралельних ліній, що імітують манеру класичної гравюри різцем (за фотографією).

Отже, мистецька спадщина Шевченка-художника багатожанрова, відзначається тематичним розмаїттям і особливою художньою палітрою, посідає помітне місце в історії не лише українського, а й світового мистецтва.

⁴ *Акватинта* — різновид заглибленого гравірування, що здійснюється травленням кислотою із застосуванням асфальтового порошку.

За ескізами Георгія Нарбу́та створено Державний Герб і печатку, грошові купюри та перші марки Української Народної Республіки. Художник проілюстрував та оформив найкращі книжкові видання свого часу, зокрема — українську абетку. Формат, шрифт, місця розташування прикрас та ілюстрацій, спосіб друку, стилістика рисунків, кольори фарб — усе у творах Георгія Івановича є доречним. Роботи цього видатного митця, що є втіленням епохи, на тривалий час визначили розвиток графіки як мистецтва в Україні. Твори Нарбу́та — творчий заповіт прийдешнім поколінням українських графіків.

Зі здобуттям Україною незалежності геральдика та шрифти Г. Нарбу́та знову посіли поважне місце в усіх сферах життя. У більшості державних документів України дотепер використовують нарбу́тівський шрифт (*демонструє репродукції робіт художника*).

Фізкультхвилинка*

Трава низенька-низенька,	(Присідають.)
Дерева високі-високі.	(Піднімають руки вгору.)
Вітер дерева колише-гойдає,	(Махають руками над головами.)
В різні боки хитає,	(Нахиляються праворуч, ліворуч.)
То назад, то вперед нахиляє.	(Нахилляються назад, уперед.)
А вони ростуть, міцніють,	(Підводяться.)
Вгору тягнуться, радіють,	(Стають навшпиньки, руки вгору.)
Пташок у вирії проводжають.	(Махають руками над головами.)
А учні тихенько за парти сідають.	(Сідають на свої місця.)

Інтерактивна вправа «Розрізни та доведи» (робота в групах)

У конверті, що отримує кожна з чотирьох груп, — один візуальний знак, створений графічними засобами: логотип, емблема, екслібрис, поштова марка. За допомогою с. 9 підручника учні мають довести, який саме знак отримала їхня група.

Інтерактивна гра «Добери символ» (робота в групах)

♦ Уявіть себе художниками-графіками. Ваше завдання — створити тематичну емблему. Для цього потрібно дібрати до певного поняття або ідеї умовний знак, символ. Доберіть до понять, уміщених у конверті вашої групи, відповідний символ:

I група — знання, навчання, професія вчителя... (розгорнута книга);

II група — музичне мистецтво... (музичний інструмент, скрипковий ключ, нотка);

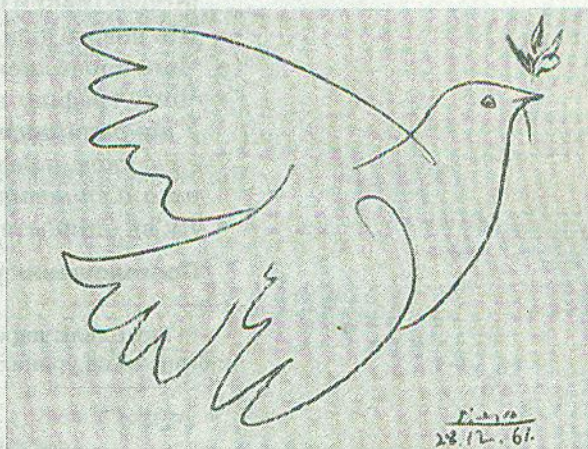
III група — образотворче мистецтво, професія художника... (палітра, фарби, пензлі, мольберт);

IV група — спорт, стадіон... (футбольний м'яч, зображення людини в русі).

Творче завдання

♦ Якою, на вашу думку, має бути емблема громадського руху «Українці — за мир»? Що є символом миру? (Зображення голуба.)

Учитель. Білий голуб, що несе у дзьобі гілку оливи, — біблійний символ. 1949 року **Пабло Пікассо** зобразив його як емблему Всесвітнього конгресу прихильників миру.

П. Пікассо. Голуб миру (варіант 1969 р.)

* Проведення фізкультхвилинки на уроці в початковій школі є важливим для відпочинку учнів і налаштування на подальшу плідну працю. У якій саме частині уроку організувати таку перерву — учитель вирішує самостійно.